

Adrian Dinu RACHIERU

O LUCRARE VITAL-NECESARĂ

Conjugând fericit, la m o d u l pasional, cercetarea de teren cu parcurgerea literaturii de specialitate, fișată acribios, soții Costinean au purces la o lucrare vital-necesară. Din dragoste pentru ținut, investigând o zonă mai puțin studiată din raionul Storojineț, autorii au lansat – în anii '90 – un proiect ambițios. Ceea ce inițial se dorea o solidă teză de doctorat a devenit, prin dispariția profesorului Ștefan Costinean (m. 2002), o carte-decupaj despre o zonă etnografică de pe Valea Siretului, cu specific românesc. O primă sinteză tematică, posibilă prin strădaniile Doamnei Victoria Costinean care, iată, înfrângând potrivniciile, duce mai departe, cu tenacitate, ștafeta. Veți regăsi aici și pagini publicate în „Glasul Bucovinei”, „Analele Bucovinei”,

„Septentrion”, „Concordia” ori *Folclor din Țara Fagilor*, investigând o zonă de interferență. Fiindcă Bucovina este azi un mozaic etnic. Și cartea de față oferă multe informații privind toponimia, ocupațiile, cadrul geografic și istoric, cu interes special pentru conservarea limbii, a tradiției populare, a rolului bisericii în acest efort identitar, deseori primejduit.

Victoria Costinean, o îndrăgită interpretă a muzicii populare românești din spațiul buco-vinean, se ocupă, la școala generală din Ropcea, și de ansamblul „Izvorașul”, ivit în 1981 și culegând, în timp, numeroase trofee. Trebuie subliniată grija pentru *folclorul autentic*. Cu această chemare, profesoara din Ropcea a trudit (însoțindu-și tovarășul de viață) și a izbândit. Ea ne propune acum această carte, de o apreciabilă bogăție informațională, teren de decolare pentru viitorii cercetători. Și, desigur, merită toate laudele pentru „îndărătnicia” de a nu abandona cauza.

Victoria Costinean, Ștefan Costinean, *Valea Siretului. Repere etnografice din zona Storojineț*, Ed. ARTPRESS și AUGUSTA, Timișoara, 2007, 148 p.

Florin FAIFER

HALUCINANTELE FĂRĂDELEGI

O carte oarecum dezamăgitoare este, cu toate promisiunile din titlu, *Stalin și stalinismul* de Roy Medvedev. Nici limbajul, care scîrție pe la încheieturi (cu formule de soiul: „just”, „ferm”, „caracter constructiv”), nici, mai ales, situarea ideologică a autorului nu servesc, așa cum s-ar fi convenit, subiectul. Teza potrivit căreia „Stalinismul înseamnă denaturarea teoriei și practicii socialismului” sună urechilor noastre a ceva foarte cunoscut... A susține neted că monstrul gruzin nu a fost un „marxist autentic”, un - *bezgovorocinii* - „leninist autentic” și că, prin atrocitățile pe care le-a comis a făcut rău unei cauze mărețe înseamnă a gândi în termenii unui ireversibil dogmatism.

Aceasta este, fără doar și poate, hiba lucrării, altminteri temeinic informată, a lui Medvedev. Șuvoiul de date cutremurătoare despre halucinatele fărădelegi din patria de origine a comunismului tentacular, fărădelegi săvârșite cu un zel

birocratic transformat într-un înfricoșător ritual exterminator, toate aceste blestemății sînt cercetate prin grila unei viziuni care datează. Jurînd la tot pasul pe învă-țaturile marelui pleșuv, ale lui Vladimir Ilici adică, Medvedev se folosește de acel eveniment, în comentariul lui, ca de o placă turnantă. Unele fraze, se vede cât de colo, au fost scrise cam de mulțișor.

Ce „greșeli și abuzuri”, ce „încălcare grosolană” a unor principii? Instaurarea violentă, cu o imensă răbufnire de ură izvorâtă dintr-un tulpure fond resentimentar, a „dictaturii proletariului” a fost startul unor incomensurabile nenorociri. Ca acționat de o stihie a Răului, s-a pus în mișcare un mecanism nivelator, represiv, perfid și fiindcă toate acele înfricoșătoare crime, torturi, demențe (de care să cutremură *gîndul*) care au urmat trebuiau să poarte un nume – li s-a spus Stalin. Nu Djugașvili a denaturat „sistemul”, ci, absolut dimpotrivă, el este - *horribile dictu* - emanația demonică a unei doctrine și a unui regim clădit *ab initio* pe mistificări și aberații care desfid și, nu rareori, batjocoresc logica naturii. Logica vieții...

Iosif cel Groaznic... „Ciupitul” din Gori. Koba, fiul de cizmar. Tătuca. Generalissimul. Părintele popoarelor. Am avut, la școală, colegi care, la moartea despotului întunecat, amar au plîns. Ce clipă zăludă a firii-mume a fost aceea în care s-a putut zămisli scundacul cu asemenea sulfuroase diformități (mai mult sau mai puțin ascunse)? Fățarnic și suspicios, ca orice tiran care se teme de comploturi, viclean și crud pînă la sadism, muncit de o nepotolită sete de putere. Printre alți scelerați (de la Lenin și Troțki la Molotov și Kaganovici, pînă la bestiala tripletă Iagoda-Ejov-Beria), Omul-de-oțel, acest paranoic, rămîne un campion fără egal al terorii, aplicată zi de zi și în proporție de masă. Procese, deportări, execuții peste execuții. Vechea gardă de bolșevici, foștii opoziționiști (chiar dacă pocăiți), intelectuali și țărani, ofițeri și - ironie a sistemului

- activiști de partid. „Dușmani ai poporului” – înfricoșați, înfierăți, zdrobiți. O teroare fără seamăn și fără noimă.

Și totuși... Și totuși, orbire a orbirilor, Lenin văzuse în Iosif Vissarionovici un „minunat gruzin”; un „băiat de treabă” era proclamat și pentru Sverdlov. Mai tîrziu, printr-un cumul de factori, precum și ca urmare a unei propagande de un rafinement pervers, norodul chinuit, înfometat, decimat îi înalță strategului un cult. Înainte de a fi puși la zid, unii condamnați (fără vină) strigau lozinci de slăvire a celui care-i trimisese la moarte. Delir mistic? Nevoia de țar?... Dar și un Bernard Shaw, un Feuchtwanger, „clarvăzătorul” Herbert G. Wells („N-am înfîlnit niciodată un om mai sincer, mai corect și mai onest; n-are nimic rău și tenebros în el și tocmai aceste însușiri explică uriașa lui putere în Rusia”) s-au lăsat, și ce teribil!, amăgiți. Pasternak, la fel ca mulți alții, era încredințat că primul secretar al Partidului nu *știe* (la noi, așa spuneau navii despre Ceaușescu). Din misterele psihicului omenesc.

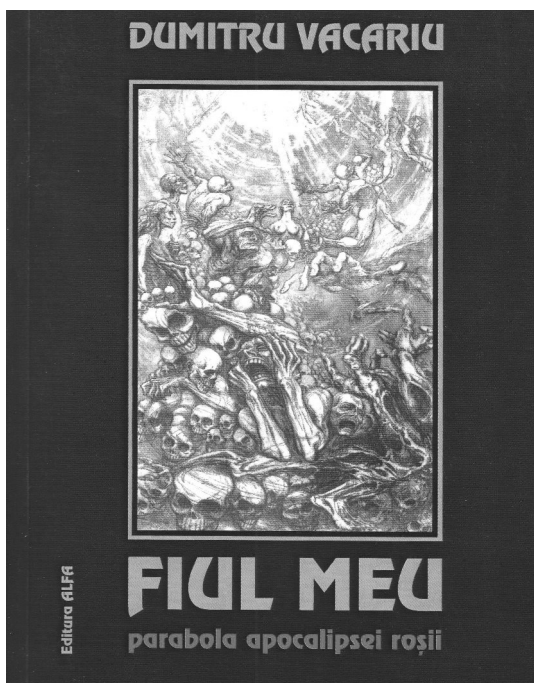
Să fi fost, în afara ciudatei, hipnoticeii puteri pe care Călăul o exercită asupra Victimei, să fi fost de vină „endorfinele” secretate de fascinația Utopiei? Și de drogul minciunii, administrat în doze bine chibzuite. Prin suferință - spre gloria mîntuirii... Din esențe maligne - binele suprem. Stalinismul, cu suita lui de tragice semne de întrebare, este și istoria unui, aproape inconceptibil, nonsens.

Dar comunismul însuși, ca experiență nefastă, este oare altceva?

Nicolae BUSUIOC

PARABOLA APOCALIPSEI ROȘII

Citind *Fiul meu* de Dumitru Vacariu, mi-am amintit de volumul *Adio, Europa!*, sub semnătura lui I.D. Sîrbu, apărut cu cîțiva ani în urmă, constatînd că elementul comun pentru cele două cărți nu este altul decît suferința omului, fizică și morală, cauzată de un sistem politic odios. Alexandru Soljenitîn afirmă undeva: „Nu avem voie să scriem decît despre ceea ce știm că nu se va mai repeta niciodată”, dar nu putem fi atît de siguri că unele evenimente, poate dintre cele mai oribile, petrecute de-a lungul istoriei nu se vor reedita, de unde și sintagma cunoscută „istoria se repetă”. Prea înțeleaptă ar deveni lumea, abia atunci multe tragedii ar rămîne de domeniul trecutului. Oare cine pune obstacole atît de grele în calea aspirației de veacuri – armonia – la care omenirea visează continuu? Desigur, răspunsul ar viza în primul rînd factorii dezagregării unei lumi și a unei societăți în care valorile liberale și umaniste, aparent prețuite și stabile, pot fi răsturnate dramatic după bunul plac al celor care la un moment dat au puterea de decizie.

Fiul meu, cu subtitlul sugestiv *Parabola apocalipsei roșii* (Ed. Alfa, 2006), dincolo de evocarea tragediilor circumscrise unor realități trăite chiar de autor, este cartea-mărturie care readuce în memoria oamenilor dominația diabolică a totalitarismului asupra naturalului și individului, a procesului infernal de alienare resemnată la regresivitatea unidimensională a mulțimii dirijate pînă la agresiunea totalitară asupra pierderii identității. Dumitru Vacariu are patosul lucidității, cu care examinează în fond eșecul istoric al „civilizației rațiunii”. Unde mai poate fi urmă de rațiune cînd totul este compromis de minciuna instaurată oficial? Textul curge de la sine, urmînd drumul împlinirilor și al reflecției inspirate de propria „viață mutilată”. Anii de detenție politică îi metamorfozează existența, dar cugetarea îi rămîne fidelă sieși, moralei și logicii. „Totdeauna am fost adeptul înfrățirii dintre oameni... dar dintre oamenii întregi la minte, cu suflete curate, cu idealuri luminoase și nu i-am putut suporta pe ticăloșii de pe treapta cea mai de jos a omenescului, care au încercat să pună în aplicare ideile comuniste la noi după ce au ucis toată floarea intelectualității noastre și pe cei mai capabili, mai muncitori și mai cinstiți gospodari ai satelor”. Ticu Țiganu este personajul care urmărește diabolic transformarea omului în unul de „tip nou”, e întruchiparea răului, e ignorantul și sluga partidului care calcă pe cadavre: „Ce știau și ce cunoscuse el pînă a se înregimenta în apărătorii comunismului? Lumea mărunță și docilă din șatra lui nu puteau să-i ofere alte exemple. Iar apoi, perioada de școlire la Moscova și viziunile staliniste asupra dezvoltării pe viitor a lumii îl făcuseră ostașul cel mai credincios și mai loial”. Unde a dus „loialitatea” unor astfel de oameni? „Numai la moarte, suferință, lagăre de concentrare, la munci forțate, la crime, foamete...”.

Autorul *Fiului meu* își dezvăluie trăirile nemijlocite ale condiției de deținut, dar pînă acolo apelează la derularea evenimentelor prin care a trecut ca elev, student sau angajat în diverse locuri de muncă, prilej cu care își descoperă „lipsa de cunoaștere a oamenilor din jur, viermii îndoielilor, neputința de a duce o luptă curajoasă și, peste toate acestea, dorința de moarte! De altfel, atunci cînd ajungi să nu-ți mai dorești nimic, ești mort...”. Apare astfel definiția unei alte condiții, cea a ființei umilite într-un sistem politic distrugător, care își pierde speranța de viitor, de bine, de lumină. Narațiunea este graduală, avem de a face aici cu vocația prozatorului ce știe să-și dozeze încărcătura afectivă a momentelor de o realitate tristă și inepuizabilă, pentru rostirea suferinței disperate, în alternanța imprecăției cu resemnarea și retorica violentă pînă la cinism. Nimic nu pare fals, forțat, exagerat, totul e desprins din lumea crudă și din viața autorului într-o epocă de jalnică amintire.

Trebuie să mărturisesc că îmi place modul de a scrie al lui Dumitru Vacariu, îl cunosc din cele peste zece volume de poeme, povestiri și romane, amintesc aici doar

de *Ochii viperei*, *Paznicul orbilor*, *Casa cu iederă* sau *Porumbeii albaștri*, este un scriitor înzestrat care descinde parcă din marile modele epice Creangă și Sadoveanu, cu narațiuni fermecătoare, harul prozatorului transpare, din preaplinul sentimentelor adînci. Nu-i un peiorativ dacă spunem că e un romantic, nu zicem întîrziat, mai ales într-o lume invadată de pragmatismul feroce. Și omul și scriitorul se apropie de imaginea armoniei și nu exagerăm cînd afirmăm că ceva din felul de a fi al omului bun se oglindește în ceea ce scrie, că sufletul ales l-a împrumutat adesea personajelor cărților sale. Dar, în *Fiul meu*, brutalitatea figurilor politice, oricîtă blîndețe ar fi izvorît din inima autorului, este incompatibilă cu idealul conviețuirii într-o societate normală. Iată un răspuns tranșant dintr-un interviu realizat cu ani în urmă: „Deși sînt convins că în orice societate politica are un rol extrem de important, îi detest profund pe politicieni. Pentru ce? Pentru că sînt demagogi, profitori, înfumurați, limitați, interesați, mici la suflet, vicleni. În ceea ce privește suferința mea din închisorile totalitare, aș dori să nu mă refer la ea...”. A făcut-o acum, sub formula „parabolei apocalipsei roșii”, a uriașului val ucigător năpustit peste oameni, peste viața lor. „Dă, Doamne, ca fiul meu să nu mai trăiască ce-am trăit eu... iar fiul lui, și fiii fiilor lui, să nu uite niciodată prin ce calvar au trecut bunii și străbunii lor...” sînt ultimele rînduri ale cărții. O dorință legitimă și o aspirație umană împotriva erorilor grave ale istoriei.

